

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМЦЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження. Підприємця вважають активним перетворювачем природи та будівничим культурних форм людської цінності. Це люди які здатні адекватно реагувати на зміни економічного скрутного становища, здатні до самостійного вибору та прийнятті українських рішень [1, с.1]. **Мета дослідження:** формування ідеології та культури українського підприємця. **Об'єкт дослідження:** духовний світ сучасного підприємця. **Предмет дослідження:** процес формування ідеології і культури вітчизняного підприємця. **Завдання дослідження:** аналіз витоків проблеми формування ідеології та культури підприємця, виявлення місця і ролі освіти у формуванні ідеології і культури сучасного підприємця. Основними ознаками підприємництва є: самостійність, відповідальність за прийняття рішень, їх наслідки, ризик, ініціативність, активний пошук нових, оригінальних рішень, орієнтація на досягнення комерційного успіху, прагнення до збільшення прибутків і т.п. Сьогодні підприємництво є проявом науково-технічної, економічної (комерційної), організаційної творчості і новаторства. Сучасна західна література поділяє підприємницьку діяльність на три функції: - ресурсну (мобілізація капіталу, трудових, матеріальних і інформаційних ресурсів); - організаційну (організація виробництва, збуту, маркетингу, реклама); - творчу (новаторство, генерація і використання ініціативи, вміння ризикувати). Розрізняють дві моделі підприємництва: класичну й інноваційну [7, с.1]. Для виникнення і розвитку підприємництва необхідні відповідні умови. Духовні орієнтації підприємництва виробляють нову етику, основні її правила в умовах ринкових відносин полягають у наступному: підприємці повинні публікувати свої статутні документи, адресу, назву підприємства, торговельну марку (фірмовий, торговельний знак); ринкові зв'язки повинні базуватися на довірі між партнерами, їхній добросовісності, підвищеній вимогливості до себе й почутті обов'язку, умінні тримати дане слово; для підприємців не прийнятні такі поняття, як відсутність економічної культури, ненадійність домовленостей, порушення зобов'язань, егоїзм (у тому числі груповий), безвідповідальність, шахрайство тощо. Підприємцеві важко набути гарну репутацію - для цього, як правило, потрібні роки. Втратити ж її можна миттєво. Поняття «культура підприємництва» має історичні корені. Тією чи іншою мірою цього явища торкалися різні дослідники останніх кількох сторіч. Це поняття у сучасному вигляді сформувалося лише у другій половині ХХ століття, і, звісно, прослідкувати зародження його в ХVIII-ХІХ століттях дуже важко, але можливо, аналізуючи вчення видатних економістів, які досліджували концепцію духовного розвитку «економічної людини». Підприємницька культура – це ціннісні орієнтації, змісти й норми, що забезпечують мотивацію й регуляцію господарської (виробничої, підприємницької, фінансової, комерційної й т.д.) діяльності, що визначають форму їхнього здійснення, а разом з тим й їхнє сприйняття суспільством. Питання про підприємницьку культуру – це питання про те, що, крім чисто прагматичних цілей, рухає економічною діяльністю людини, які життєві установки її регулюють, яке її нормативно-ціннісне обґрунтування [6, с.7]. Духовні орієнтації підприємництва виробляють нову етику, основні її правила в умовах ринкових відносин полягають у наступному: 1) підприємці повинні публікувати свої статутні документи, адресу, назву підприємства, торговельну марку (фірмовий, торговельний знак); 2) ринкові зв'язки повинні базуватися на довірі між партнерами, їхній добросовісності, підвищеній вимогливості до себе й почутті обов'язку, умінні тримати дане слово; 3) для підприємців не прийнятні такі поняття, як відсутність економічної культури, порушення домовленостей, шахрайство тощо. Підприємцеві важко набути гарну репутацію – для цього, як правило, потрібні роки. Втратити ж її можна миттєво. В суспільствах трансформаційного типу, в тому числі і в Україні, слід поділили всіх підприємців на дві нерівні групи. До першої відносяться поки що нечисленна група «позитивних підприємців», тобто позитивно мотивованих, які добровільно вибрали власну долю. Ці підприємці дочекалися вдалого моменту і вже не можуть займатися нічим іншим. Друга група класифікується як «підприємці мимоволі». Її складають ті, кого ще недавно називали представниками «тіньової економіки». Таким чином, щодо особливостей становлення підприємництва в Україні і формування духовних орієнтацій підприємця слід зауважити наступне: 1) генезис підприємництва в умовах 1990-х рр. в Україні відбувався на тлі системної кризи всього соціуму, ліберальних реформ, які заклали підґрунтя для швидкого накопичення первинного капіталу, по-перше, шляхом роздержавлення майна (приватизація) колишньою пострадянською елітою і бюрократією за рахунок зубожіння більшості пострадянського населення і по-друге – шляхом кримінальної, полукримінальної і тіньової діяльності, що породило не тільки певну кримінальну субкультуру в суспільстві, але й певні ціннісні орієнтації суб'єктів підприємництва. Жадобу наживи, зневажливе відношення до моральних принципів можна назвати головними характеристиками типу homo economicus, до якого належить більшість підприємців; 2) з кінця 1990-х – початку 2000-х рр. відбувається процес становлення елітної економіки, в умовах якої діють регіональні фінансово-політичні клани і олігархічні структури. Цей процес призводить, по-перше, до скорочення ареалу дії доброякісної конкуренції, тобто до деформування конкурентного середовища, до розорення і скорочення кількості дрібних і середніх підприємств, а по-друге – до остаточного оформлення монополістичних тенденцій в сучасному українському суспільстві. Культура являє собою сукупність цінностей, ідей і відносин, властивих однорідній групі людей і передаються з покоління в покоління. Культура впливає на моральні взаємини між окремими особами, групами, а також установами та організаціями, які ці особи і групи створюють [4, с. 715]. Так сталося, що історично й культурно Україна знаходиться на перехресті шляхів між Сходом і Заходом. Це геокультурна периферійність позначилася на сприйманні західної духовності. Периферійність України в європейському «культурному колі» веде до природного ослаблення впливів європейського осередку в міру наближення до периферії як «межової лінії і захисної смуги». Але одночасно вона не може повністю відмежуватися від впливів, тому якусь частку їх вона переймає, переробляючи, сполучаючи «своє» з «чужим» [5, с.7-9]. Культура підприємництва - це певна, що склалася сукупність принципів, прийомів, методів здійснення підприємницької діяльності суб'єктами відповідно до чинних в країні правовими нормами, звичаями ділового обороту, етичними і моральними правилами, нормами поведінки при здійсненні цивілізованого бізнесу [4, с.1-3]. Процес стихійного ставлення морально-етичних засад підприємництва приводить до того, що спотворюються навіть абсолютні моральні цінності соціального життя. Так, моральна цінність продуктивної праці є об'єктивно неминущою і в цьому своєму значенні не залежить від думки людей. Панування стихії вільного ринку породжує відчуження праці, а відтак спотворює думки людей про моральну цінність праці [2, с. 11]. **Висновок:** Якість підприємця формують, насамперед, соціокультурне середовище, в якому здійснюється його підприємницька діяльність [3, с. 2]. Мотивацію підприємницької діяльності можна лише при умові створення цілісної системи економічної освіти, підготовки й перепідготовки менеджерів різного рівня і в різних галузях виробництва. Вияснили роль сучасного підприємця.

Список використаних джерел

1. Касьянов Д. В. Особливості становлення підприємництва в Україні та формування духовних орієнтацій підприємця // Д.В. Касьянов // Гілея (науковий вісник) [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М.Вашкевич]. К., 2008. С.1.
2. Касьянов Д. В. Підприємництво в контексті культури: історичний досвід осмислення // Д.В. Касьянов // Гілея (науковий вісник) [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М.Вашкевич]. К., 2008. С.11.
3. Королик Владислав, Формування морально-етичних якостей українського підприємця // Наукова стаття. 2020. С. 2
4. Гончарук Т.В. Проблеми людини та української духовності у філософії О.Кульчинського/Т.В.Гончарук //Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2005. Вип. 20. С.1-3.
5. Касьянов Д.В. Особливості становлення підприємництва в Україні та формування духовних орієнтацій підприємця / Касьянов Д.В. // Філософія. 2013. С.7-9.
6. Касьянов Д. В. Особливості становлення підприємництва в Україні та формування духовних орієнтацій підприємця // Д.В. Касьянов // Гілея (науковий вісник) [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М.Вашкевич]. К., 2008. Вип. 17. С.7.
7. В.В. Кириленко, Економіка (навчальний посібник) Тернопіль: Економічна думка, 2002. 193 с.